

Vagy soha?

Négy kulcsszó: apokalipszis, Covid, klímaváltozás és most. Bár az ógörög eredeti szerinti „kinyilatkoztatás, feltárás, leleplezés” jelentésnek mindig is volt egyfajta végidőkre vonatkozó tartalma, de csak a kereszténységben vált ez a jelentéstartomány egyeduralkodóvá minden mással szemben. Nem kis részben köszönhetően annak is, hogy János jelenések könyve az apokalipszis szóval kezdődik, hogy azután az egyik leglátványosabb leírását adja a végső időknek, pontosabban a végítéletnek, és az azt megelőző hatalmas, szörnyű csapásoknak, majd az armageddonnak – angyalok és démonok végső, mindent eldöntő csatájának. S épp ez az, amiért e szó hagyományos értelmével előhozakodom, hogy rávilágítsak arra, az egész világra kiterjedő kozmikus méretű pusztulás az eredeti, ha úgy tetszik mitológiai értelmében mindenképpen a *jó és a rossz* „gigászi” küzdelmét, majd igazságtételt, a rend helyreállítását vagyis etikai minőséget jelentett.

A fogalom erejét időközben két csapás is megtépázta. Egyrészt el kell ismernünk Jean-François Lyotard definíciójának helyességét, mely szerint „a posztmodernt a nagy elbeszélésekkel szembeni bizalmatlanságként határozom meg.” (Habermas–Lyotard–Rorty 1993, 8) – vagyis nincs már többé hiteles elbeszélésünk angyalok és démonok eget-földet sarkaiból kiforgató, embert nyárfalevelként remegtető csatájáról. Másrészt, hogy még egy franciára hivatkozzunk, megértettük, hogy „Az igazság rendkívül ritka ezen a földön. Talán jobb is volna, ha egyáltalán nem volna jelen.” (Girard 2013, 225) Ami azért rendkívül előnyös, mert akkor nem lehet annak a nevében másokat legyilkolni, viszont azért roppant „hátrányos”, mert akkor az igazak *nem* „ragyognak majd, mint a nap, Atyjuk országában.”¹ – Vagyis a jó és rossz el nem mesélt csatáját nincs is kiért, miért megvívni.

A látszólag lehangoló jelenlegi helyzet azonban nem jelenti azt, hogy az ember mindig mesére vágyó szívének végképp meg kell békülnie a „varázstalanított világ” olyan prózai és tudományosan kiismerhető, így abszolút elfogadott démonaival, mint amilyen a Covid és a klímaváltozás. Most ebben hiszünk, de nem volt ez mindig így és nem is marad így.

---

¹ A teljes részlet Máté evangéliumából (Mt. 13, 36-43): „Aki a jó magot veti, az az Emberfia. ³⁸A szántó föld, ez a világ. A jó mag, az ország fia, a konkoly pedig, a gonosz fia. ³⁹Az ellenség, aki ezt veti, az ördög. Az aratás a világ vége, az aratók pedig az angyalok. ⁴⁰Mint ahogy a konkolyt összeszedik és tűzben elégetik, úgy lesz a világ végén is. ⁴¹Az Emberfia elküldi angyalait. Azok összeszednek országában minden gonosztettet és gonosztevőt, ⁴²és tüzes kemencébe vetik őket. Ott sírás és fogcsikorgatás lesz. ⁴³Akkor az igazak ragyognak majd, mint a nap, Atyjuk országában. Akinek füle van, hallja meg.”

Walter Kasper teológus azt mondja, hogy: „A nyelvnek és a tárgynak teljesen más síkján mozgunk, amikor azt mondjuk, hogy, 'az alacsony légnyomás keleti szelet okoz', vagy azt, hogy 'Isten feltámasztotta a keleti szelet.’” (Kasper 1996, 101) Ez igaz. De vajon valóban csak ez a két út létezik? Tényleg csak úgy jöhet el a vég, hogy Isten angyalai harcba szállnak a pokol erőivel, vagy úgy, hogy a globális átlagos légköri szén-dioxid-koncentráció további 2,7 ppm-mel növekedve 526,4 ppm lesz /ppm=részecske per millió/, ahol referenciaként mondva az „iparosodás (~1750) előtti szint valahol 180 és 280 ppm között állhatott”,² és elsivatagosodik a Föld? Amellett érvelek, hogy a válasz „nem”.

A 20. század elején is voltak olyan elmék, akik – sokan azt mondanák, kétségbeesetten kiutat kerestek a mindent elsodró válságból, én inkább úgy vélem, más – talán kevésbé a fősodor szerinti felismerésekre jutottak. Ezek egyike volt Pierre Teilhard de Chardin jezsuita paleontológus, teológus, filozófus, aki az evolúciónak egy, a darwini elképzelésnél sokkal szélesebb értelmezését alkotta meg. Szerinte az evolúciós folyamat kiindulópontja nem az élőlények alkalmazkodó változása és végpontja nem a fizikai test átalakulása. „Az emberi jelenség” című munkájában részletesen kifejti, hogy a kezdet a világegyetem anyagának evolúciós természetű egyesülése, melyet a Föld fejlődése követ, hogy azután teret tudjon adni az életnek, azután a tudatnak, és az embernek. Az ezt követő határpont, mely jelentőségében minden korábbi egyesülést fölülmúl, a gondolat megjelenése. Itt már a történelemből ismerhető területekre jutunk, hogy azután további „tudatfejlődéssel” (Teilhard de Chardin 1980, 301)³ eljuthassunk az emberiség egységessé válásáig. Ezt pedig Teilhard de Chardin víziója szerint két további lépés követheti: az emberiség Gondolatának megtermékenyítő találkozása a Világegyetem más pontjáról érkező Gondolattal, vagy – s ezt tartja valószínűbbnek – bekövetkezik „az átbillenés, amely a végre beteljesült Szellemet kiszakítja anyagi méhéből és egész súlyával ráhelyezi az Isten-Ómegára.” (Teilhard de Chardin 1980, 355)

Teilhard de Chardin-nek e végső következtetéseivel összefüggésben - mely szerint a szellemi evolúciójában beteljesült ember végre egyesülhet Istennel, s ez lesz a „Világ Vége”⁴ – számos kritikát fogalmazhatunk meg. Avval a meglátásával azonban egyetértek, hogy ma az emberiség nemhogy nem a végidők előtti utolsó napjait éli, hanem olyan fiatal⁵, hogy alig nőtt ki gyermekkorai meséiből (melyek elvesztését ma is fájjalja) és alig jutott túl

---

² <https://www.portfolio.hu/uzlet/20190326/sosem-latott-szintre-nott-a-vilag-szen-dioxid-kibocsatas-a-318671>

³ „Fejlődés=Tudatnövekedés.

Tudatnövekedés=az egység eredménye.”

⁴ A nagybetűs írással a szerző eredeti írásmódját vettem át.

⁵ Legalábbis tudatában biztosan.

kamaszkorán, amikor összetörte addigi játékeit (eszméit), s még csak most indul el a felnőttég felé, a java még visszavan. Teilhard de Chardin-nel együtt hiszem, hogy még „hatalmasak az Emberiség jövőbeni lehetőségei” (Teilhard de Chardin 1980, 352), és a következő ajtó mögött nem az apokalipszis vár minket, hanem az emberiség egységesülése, a tudás gyarapodása.

Mire ténylegesen a folyamat végére jutunk, egyáltalán nem biztos, hogy apokalipszisnek gondoljuk majd.

Irodalom

Girard, René (2013): *Láttam a Sátánt, mint villámlást lehullani az égből – A kereszténység kritikai apológiája*. Budapest. Atlantisz.

Habermas, Jürgen – Lyotard, Jean-Francois – Rorty, Richard (1993): *A posztmodern állapot*. Budapest. Századvég.

Kasper, Walter (1996) : *Jézus a Krisztus*. Budapest. Vigilia.

Teilhard de Chardin, Pierre (1980): *Az emberi jelenség*. Budapest. Gondolat.